

**AZ ÖSSZETETT
MONDAT
FOGALMA,
FELOSZTÁSA**

AZ ÖSSZETETT MONDATOK FOGALMA ÉS FAJTÁI

- Funkcionálisan olyan, mint az egyszerű mondat: a beszéd folyamatot egy teljes, lezárt egységgel viszi előre.
- Mondategységnek a tagmondatokat tartjuk.
- Tagmondat = az összetett mondaton belüli, önálló szerkezetű mondategység.
- A tagmondatok viszonya lehet:
  - tartalmi-logikai = **mellérendelt ö.m.**
  - tartalmi-logikai+grammatikai összefüggés = **alárendelt ö.m.** (főmondat és mellékmondat)

VAJON HOGYAN ÉRDEMES KIFEJEZNI MAGUNKAT?

egyszerű

összetett

többszörösen
összetett

AZ ALÁRENDELTELT ÖSSZETETT MONDATOK

Alanyi: Ki korán kel, aranyat lel.

(*Ki lel aranyat? Az, aki...*)

Állítmányi: *Amilyen a mosdó, olyan a törölköző.*

(*Mit állítunk? Olyan, mint...*)

Tárgyi: *Amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra.*
(*Mit* ne halassz holnapra? *Azt*, amit...)

Határozói: *Bámul, mint borjú az új kapura.*
(*Hogyan* bámul? *Úgy*, mint...)

Jelzős: „Nekem áldott az a bölcső, mely magyarrá ringatott.”
(*Melyik* bölcső áldott? Az, *amelyik*...)

Vannak sajátos jelentéstartalmú mellékmondatok is:
hasonlító, feltételes, következményes, megengedő.

Nem hiszem el azt, amit Kata mondott.

- összetett mondat
- két predikatív szerkezetet tartalmaz
- a két tagmondat határát vessző jelzi
- 1. tagmondat: *Nem hiszem el azt* – főmondat
- 2. tagmondat: *amit Kata mondott* – mellékmondat
- a két tagmondat között nyelvtani összefüggés van
- ezt az *azt* szóval fejezted ki = utalószó
- *amit* - kötőszó
- a főmondat és a mellékmondat nem egyenlők, a főmondatnak alárendeled a mellékmondatot
- amelyikben az utalószó van, az a főmondatod.

- *Nem hiszem el azt, amit Kata mondott.*

- amelyikben kifejted az utalószót, az a **mellékmondatod**
- az **alárendelés típusát** az utalószó mondatrészi szerepe alapján határozzuk meg (*Mit nem hiszel el? Azt.*)

tárgyi alárendelés

Nincs utalószó a főmondatban?

Nem hiszem el, amit Kata mondott.

Melyik a fő- és a mellékmondat?

- Melyik tagmondatot tudnád önálló közlésként elfogadni, és melyik részletezi a másik tartalmát?

Nem hiszem el. – Amit Kata mondott.

Ha az első mondatból kérdést formálsz, a második mondat válaszol rá; fordított esetben ez nem működik.

Hogyan elemezz?

- Keresd meg mindig a tagmondatok határát (függőleges vonallal)!
- Minden tagmondat elejére írd egy sorszámot és jelöld a főmondatot!
- Keresd meg a főmondatban az utalószót, de ne feledd, hogy hiányozhat! Ilyenkor próbáld belehelyezni!
- Állapítsd meg az utalószó mondatrészi szerepét, és ezáltal az alárendelés típusát!

A MELLÉRENDELT MONDATOK

- Egymással szemantikai (tartalmi-logikai) összefüggésben lévő tagmondatok kapcsolódása.
- A tagmondatok tartalmi-logikai kapcsolatát jellegzetes kötőszavak fejezik ki.

Fajtái:

1. KAPCSOLATOS
2. ELLENTÉTES
3. VÁLASZTÓ
4. KÖVETKEZTETŐ
5. MAGYARÁZÓ

1. A KAPCSOLATOS MELLÉRENDELŐ MONDATOK

- A tagmondatok között egyszerű, természetes kapcsolat van.
- **Kötőszavai:** és, s, meg, is, sem, se, is-is, sem-sem, se-se, nemcsak, hanem, is, részint stb.

Bekapcsolom a tévét, és megnézem a meccset.

Ebben az esetben a második állítás csupán hozzáfűz még egy gondolatot az elsőhöz.

2. AZ ELLENTÉTES MELLÉRENDELŐ MONDATOK

- Tagmondatainak tartalma között ellentét van.
- **Kötőszavai**: de, azonban, ellenben, pedig, viszont, meg, hanem, mégis, csakhogy, mégsem stb.

Én dolgoztam, de nem nagy kedvvel.

3. A VÁLASZTÓ MELLÉRENDELŐ MONDATOK

- A tagmondatok két vagy több lehetőséget tartalmaznak, amelyek közül választani lehet.
- **Kötőszavai:** *vagy, vagy-vagy, akár-akár stb.*

Vagy pizzát eszel, vagy hamburgert.

4. A KÖVETKEZTETŐ MELLÉRENDELŐ MONDATOK

- A második tagmondat az első tagmondatból levont következtetést fejezi ki.
- **Kötőszavai:** *tehát, hát, ezért, így, ennél fogva stb.*

Vidám vagyok, ezért hangosan nevetek.

4. A MAGYARÁZÓ MELLÉRENDELŐ MONDATOK

- A második tagmondat az első tagmondat magyarázatát adja meg. Előfordul, hogy nincs ok-okozati viszony köztük.
- **Kötőszava:** *vagyis, mégpedig, illetőleg, ugyanis, hiszen, tudniillik.*

Haragszik rám a haverom, mert hozzám se szól.

Mi alapján különbözteted meg az alárendelő összetett mondatot a mellérendelő összetett mondattól?

- Meg kell állapítanod, hogy a tagmondatok között logikai vagy nyelvtani viszony van-e.
- Arra kell figyelned, hogy a tagmondatok önmagukban is értelmes állításokat hordoznak, vagy esetleg az egyik csak kiegészíti a másikat. Ez esetben alárendelésről van szó.
- Megvizsgálhatod még a mondat kötőszavait, illetve hogy a mondatban van-e névmási utalószó, vagy nincs.
- A legfontosabb, hogy a kötőszavak ismerete minden esetben nagy segítség lehet a számodra.

**KÖSZÖNÖM A
FIGYELMET!**

